

RE-FORMATIO



"DU

6. årgang nr. 1

Fasten 1963

OVERLOD

OS

IKKE

TIL

SYNDENS

OG

DØDENS

LOD"

Påskens er kristendommens store forsoningsfest. Vi fejrer påskens til minde om, at Kristus led og døde for vore synder, den største begivenhed i menneskeslægtens historie. Så stor fest kræver en lang beredelsestid. Fastetiden er påskens beredelsestid, og vi har brug for alle dens dage til med alle vor sjæls evner at betragte Guds lidelsens historie og se, hvad vor frelse har kostet af smerte. Vi må søge stilheden og give os megen tid til selvrensagelse, til anger og bod, for vore synder var også med til at gøre synderbyrden og korsets forbandelse smertelig tung for vor Herre og Frelser.

Kristi lidelse på korset er Guds lidelsens blomst, men vi må for helt at kende en blomst have stængel og rod med. Guds lidelse går helt tilbage til syndefaldets dage, og Guds ord til de faldne mennesker om, at de for deres synders skyld skulle dø døden, førte lidelsen ind i Guds eget hjerte. Menneskets lidelse blev til medlidelse for Gud selv. Forbarmende rakte han sine arme ud mod den forventede menneskeslægt for at drage den ind til sig; men hele det gamle testamente

er ét eneste stort vidnesbyrd om, at Guds nåde og forbarmelse mødte afslag hos et genstridigt folk, og dette, at Gud ved Abrahams udvælgelse for et stykke tid måtte slippe alle andre folk, må have betydet en stor smerte for den Gud, der elskede verden.

Og Gud blev vidne til, at hans ejendom, som skulle have været bragt til ham som offer, blev brugt på afguderne - en frygtelig utroskab. Det var nødvendigt for Gud at bruge tugtens svøbe for at drage folket ind i omvendelse og bod; men det smertede Guds faderhjerte at tugte sit elskede folk så hårdt. Og det blev nødvendigt, at Gud forhærdede folket, for om det dog i sin gudsforladthed måtte se rigdommen i at leve Gud nær. I Es. 54 klager Herren: Jeg måtte slippe min ungdomshustru og give hende i fjendens hånd. I Es. 42 sukker Herren over adskillelsen mellem ham og folket: en evighed har jeg tiet, lyder det smerteligt fra Herrens mund. Og så kom det dertil, at Gud selv ved sin Søn måtte bære straffen for syndens skyld.

I det gamle testamente er alle lidelser af tredobbelt art: 1) Guds lidelse, 2) de hellige vidners lidelse og 3) den frafaldne verdens lidelse. Jesus led dem alle, både himlens, jordens og helvedes lidelse. Esajas siger det rammende, da han profeterer og kalder den lidende Herrens tjener for "en smerternes mand".

Kristus var medlidende, han gik ind under vore kår, og han ynkedes over mennesker; men trods sin hengivelse mødte også han en modvillig slægt, der kun ønskede ham som en jordisk konge, der kunne skaffe brød til det menneskelige legeme. Og Kristus måtte opleve den knugende ensomhedsfølelse; han havde nok venner, men verdensånden besjælede dem ofte, og de forstod ham ikke. Templet, der skulle have været hans hvilested, gjorde folket til en røverkule. Til sidst måtte vor Frelser ind i gudsforladthedens mørke i Gethsemane og på Golgatha. "Min sjæl er dybt bedrøvet indtil døden". Disse ord fortolker Bengel således: "Det er så mørkt for mig, at jeg er på randen til at begå selvmord". Men Jesus holdt ud; jo mere de pinte ham, jo mere så han, at de havde brug for en frelser og forløser. Et øjeblik var det, som om Jesus ikke kunne mere: "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forladt mig?" Det var frygteligt; men Jesus kom igennem og befalede sin ånd i sin faders hænder.

Dermed var sejren vunden over synden og døden. Gud ske lov! "Sandelig, det er værdigt og ret, tilbørligt og saligt, at vi altid og allevegne takker dig, hellige Herre, almægtige Fader, evige Gud, ved Jesus Kristus, vor Herre. Du overlod os ikke til syndens og dødens lod, men sendte din Søn til bod for vor nød, at vi må afdø fra vore synder og leve for ham, der døde og opstod for os".

Selv om Guds kærligheds dyb ikke kan udgrundes, så skal vi i denne fastetid trænge så dybt ned, som vi evner, og ikke lade os forstyrre af denne verden og al dens lyst. Måtte det så blive en rig beredelsestid for os. Det er svært at se sin synd, at tælle sine synder, det kræver kamp og kraft at komme ud af sine synder; men Kristus vil forene sig med os ved sit nadverbord og skænke os sin frelsende kraft. Og så lad os i samfund med hele Guds menighed på jorden og i himlen, i kor med alle engle synge Guds herligheds lovsang, fordi han ikke overlod os syndere til syndens og dødens lod.

V. Vestenaa.

KOMMENTAR

Enhver af os kender sikkert til, hvor rigt vi kan have det sammen med mennesker, vi er uenige med, og hvor belærende, på een gang korrigerende og styrkende en debat med en virkelig modstander kan være. Men i disse sidste år, der tilsyneladende har været præget af den såkaldte "højkirkelige debat", har vi desværre oplevet det så sjældent. Kun i ganske få situationer har vi oplevet det herlige, at her var der virkelig en modstander, der havde et berettiget spørgsmål til os, som vi havde grund til at tænke over og arbejde med.

Der er ingen tvivl om, at der vel i vor kirke findes nogle betydelige modstandere af den højkirkelige fornyelse. Men de er så kloge, at de ikke ved, hvordan de skal ramme os ud fra et ægte protestantisk princip. De ved, at det er ugørligt ud fra vor kirkes bekendelsesskrifter og ritualer. Da højkirkeligheden vel er den mest skriftbundne fløj i vor kirke, kan det heller ikke let gøres ud fra Bibelen. Endelig er de så kloge, at de ved, hvor vanskeligt det vil være at gøre det ud fra Luther, fordi vi på en række punkter følger Luther mere end de selv. Samtidig er nogle af dem sikkert så kloge, så de ofte må bede Gud fri dem for deres "venner". De sukker sikkert ofte lige så meget som vi andre over de uhyrligheder, der siges fra lavkirkelig og såkaldt "evangelisk" og "luthersk" og "protestantisk" side.

Derfor har vi øjeblikkets mærkelige situation: En kirkelig bevægelse går frem i den danske kirke næsten uden at møde teologisk modstand. - I stedet bruges der en arbejdsstyrke, vi ikke kan opfatte som andet end u-kvalificeret, som ad mærkelige veje får lejlighed til at boltre sig og gøre sig til grin i artikler og foredrag om "højkirkelighed" - i høj grad et arbejde ude på teologiens og journalistikkens yderste overdrev. Men her kommer så det mere alvorlige frem: Vor kirke er så fattig i dag, dens åndelige og intellektuelle liv er så ringe, at alt for mange synes ganske at have mistet evnen til at vurdere kvalitet. Fra året 1962 vil jeg blandt mange andre pege på tre særlig triste eksempler derpå.

1) I begyndelsen af året skrev pastor Graabæk, Vejlbj by sin dobbelt-kronik imod højkirkeligheden. Den var intellektuelt, akademisk, sagligt og moralsk det hidtil ringeste, man havde set. Dog blev den optaget i en lang række store aviser. Den blev besvaret af tre præster, - af den ene med solidt teologisk krudt, - af den anden med dyb og åndfuld fromhed, - af den tredje med humorens farlige våben. Sjældent har nogen forfatter set sit værk blive pillet fra hinanden og gjort til intet som i dette tilfælde. Man kunne faktisk være lidt ked af at skulle gå så hårdt til værks og på den måde slukke en ny journalistisk "stjerne", straks den var dukket op. - Men hvad sker der bagefter? Jo, bestyrelsen for det før så hæderkronede Liselund ind-

byder straks denne mand til at tale netop om disse ting på det årlige sommermøde! Det triste resultat kunne man se i Kristeligt Dagblads referat.

2) I sommer offentliggjorde domprovst Aastrup i Præsteforeningens Blad sit berygtede angreb fra radioen på højkirkeligheden. Nu kunne enhver da se sort på hvidt, at her var der et klart angreb på al normal kristendom og især i den grundtvigske skikkelse. Her var det ikke højkirkelighedens fjende nr. 1, der talte, men grundtvigianismens største modstander. Ingen grundtvigsk præst gik til modstand imod den artikel. Det blev en højkirkelig præst, der i et festligt og elegant svar "flængede" den domprovstelige autoritets "hellige kåbe" og forkyndte den normale - kirkens kristendom. - Men hvad sker der så i Kolding? Sandelig der sender den "grundtvigske" højskoleforening netop bud efter Aastrup - selvfølgelig ikke for at have et grundtvigsk opgør med denne mands kætterier, men for at lade ham være den første informator i Kolding om højkirkelighed! I aftenens debat blev det en yngre højkirkelig præst, der i denne "grundtvigske" forsamling måtte stå som eneste forsvarer af et grundtvigsk syn.

3) Og så er der endelig den landskendte læserbrevforfatter, pastor Brandt Nielsen, Skjern. Mon ikke han har den uofficielle danmarksrekord i at kunne åbenbare de værste misforståelser selv i det allerkorteste brev? I hvert fald har han en klar rekord i evne til ikke at kunne og ville forstå en smule af højkirkelighedens ærinde. Hvert lille indlæg af ham kræver snart en kronik som svar - i den grad skal hvert ord og udtryk forklares for ham gang på gang. Man troede virkelig, at sådan så enhver læser på den mand. Men nej! Redaktøren af Dansk Kirkeliv 1962, pastor Sv. Ebbe Jakobsen bestiller i ugrundelig visdom netop ham til at skrive en artikel i denne årbog - om højkirkelighed! Resultatet er 12 sider helt meningsløs tale, der ikke rammer den danske højkirkelighed mere, end den rammer de danske statsbaner. - Men sådan afsløres også i dette tredje eksempel (blandt mange andre) den rystende mangel på sans for kvalitet i vor kirke - teologisk, intellektuel, akademisk, åndelig, ja, til syvende og sidst moralsk kvalitet.

Vi er mange i den højkirkelige bevægelse, der ser tilbage på det svundne år med tak for de venner og det ri-

ge fællesskab, vi har fundet der. - For det nye år vil vi gerne ønske os nogle bedre og værdigere modstandere. En bevægelse kan ikke blive sund og stærk uden en god modstand. Den danske kirke kan ikke undvære en god teologisk debat. Den savner vi!

Poul Ulsdal.



RE-FORMATIO

går nu ind i sin 6. årgang.

Vi tillader os i dette nummer at vedlægge et girokort til indbetaling af abonnement for 1963.

Trods prisstigning er prisen stadig 8 kr. (for studerende dog 6 kr.). Vort gironummer modtager også gaver til den højkirkelige bevægelse.

Snarlige indbetalinger vil være velkomne.

Tak og venlig hilsen,

Redaktionen

P.s.:

Et gaveabonnement på RE-FORMATIO er en god fødselsdagshilsen.



Teologiske bidrag (1.)

"EXTRA USUM"

=====

"Nihil habet rationem sacramenti extra usum a Christo institutum seu extra actionem divinitus institutam", hedder det i Formula Concordiae, secunda pars, solida declaratio, afsnit 85. Forkortet gengivelse: Uden for ret brug - intet sakramente!

Nu er concordieformelen jo ikke med blandt folkekirkenes bekendelsesskrifter; men den er trods alt et autoritativt udtryk for ægte luthersk lære med præcis afstandtagen fra romersk-katholsk lære og misbrug på den ene side og sakramentérernes (d.v.s. zwinglianernes, calvinisternes, philippisternes og kryptocalvinisternes) vranglære på den anden.

Når vi tager spørgsmålet om "extra usum" op, er det, fordi det i flere henseender trænger sig på, bl.a. af hensyn til praksis med reservation af indviede nadverelementer og deraf følgende behandling af disse - og endvidere til de teologiske og liturgiske konsekvenser, som denne praksis må og kan medføre. Behandlingen har her ikke til hensigt at nå andet end en overvejelse af sagen og tilsigter ikke opnåelsen af en dansk højkirkelig consensus på dette punkt, omend en sådan selvsagt ville være styrkende og værdifuld for bevægelsen.

Spørgsmålet om indviede nadverelementer uden for brugen bliver aktuelt for evangelisk-luthersk nadverlære, fordi den på den ene side hævder realpræsensens "stofflige" realisme - og på den anden side tager afstand fra den romersk-katholske brug af nadverelementer som offer uden obligat ledsagende menighedskommunion, af hostien som genstand for generel adoration, i anvendelse under sakramental velsignelse, - til processionsbrug o.s.v.

Trods Martin Luthers personlige vaklen i nadverlæ-

ren - og trods flere udsagn i spiritualiserende retning, lægger han sig efter nadversamtalerne i Marburg 1529 fast på en sakramental realisme, der allerede tidligt hos ham rejser spørgsmålet om "extra usum".

Når man almindeligvis hævder som ret luthersk lære, at en realpræsens uden for brugen ikke er til stede, er man samtidig ikke altid helt klar over, hvad udtrykket "usus" i denne forbindelse rummer. Spørgsmålet bliver, hvad der egentlig forstås ved udtrykket "extra usum". - Det synes for det første at betyde: Uden for Kristi indstiftelse. Det hedder i en udtalelse af Luther: "Når som helst sakramentet overføres til anden brug - uden for den indstiftede -, er det ikke sakramente". Dermed er, slutter Hans Grass ("Die Abendmahlslehre bei Luther und Calvin" 1954 - side 112), en realpræsens ved opbevaring og ved sakramentsprocession udelukket. Luther skal tilmed have betvivlet, at der ved "Winkelmesser" (hvor ingen fælles kommunion almindeligvis finder sted) - ja, overhovedet bestridt, at Kristi legeme og blod skulle være nærværende. - Privatmessen er for Luther misbrug. Abusus er selvsagt extra usum og ophæver eo ipso Kristi indstiftelses substans. Modsat kan Luther også tale om, at sværmerne i elementerne kun har brød og vin; hvorfor han endog kan advare imod at modtage sakramentet af en krypto-calvinsk præst. Ifølge Grass er det ikke hermed Luthers mening at vilde forny den romersk-katholske lære om den rette intention, hvorefter sakramentet kun bliver gyldigt, når præsten i sit indre har til hensigt i det mindste at gøre, hvad kirken gør. På grund af modtagerens eventuelle usikkerhed over for tjenerens rette intention afviser Luther hele denne lære. For Luther hører der til sakramentets gyldighed kun overensstemmelse i den offentlige sakramentforvaltning med sakramentets mening, d.v.s. med Kristi indstiftelse og anordning. Ja, han åbner endog mulighed for, at en ret tro modtager sakramentet selv i en ukonsekreteret oblat. - Hvor sakramentet forvaltes uden for Kristi indstiftelse, er - ifølge Luther - Kristi legeme og blod ikke til stede. Til denne Kristi indstiftelse hører nu konsekrationen - eller indstiftelsesordene -, som skal udtales højt eller synges; endvidere uddelingen og modtagelsen eller den mundtlige nydelse ved en forsamlet nadvermenighed, som også concordieformelen par. 86 ganske efter Lu-

thers mening fastslår: "Men ordene (usus eller actio) i denne sag angiver ikke troen specielt heller ikke nydelsen med munden alene; men hele den ydre, synlige handling, af Kristus ordnede for Herrens nadver. Men til den behøves konsekrationen eller indstiftelsens ord, distributionen og sumptionen eller, som det siges, den ydre nydelse med munden af det velsignede brød og vin, Kristi legeme og blod. Og, når uden for denne brug brødet i den papistiske messe ikke uddeles, men ofres eller indesluttet eller bæres omkring eller fremstilles for at tilbedes, er det ikke at regne for noget sakramente". - Luther har dog ikke bestridt, at der i den papistiske messe, for så vidt den er kommunion, er realpræsens. Men han mener, at der til Kristi ordning nødvendigvis hører uddeling og modtagelse fra kommunikanter, således at, hvor dette ikke er tilfældet, er Kristi legeme og blod heller ikke nærværende.

På den anden side må dette nu ikke få nogen til at tro, at Luther går ind for en receptionisme, der lokaliserer nærværet alene til nydelsesøjeblikket. Luther har - stadig ifølge Grass - hævdet en realpræsens både før og efter modtagelsen; altså en virkelig varighed i realpræsens. Og realpræsensens indtræden sker ifølge Luther ved konsekrationen, hvorfor denne også skal gentages ved eventuel senere elementsupplering ved altergangen. Den af Luther billigede elevation bør derimod efter hans mening ikke gentages ved efterkonsekration, fordi Kristus efter den første, hvor elevation - og adoration! - har fundet sted, virkeligt er legemligt nærværende i sakramental forstand. Det er værd at bemærke sig, at Luther ikke ønsker elevationen afskaffet - ej heller den tilbedelse af den i hostien nærværende Kristus, som elevationen påkalder -; også for Luther som en understregning af indstiftelsesordenes betydning. - Elevationen er altså her ikke udtryk for offerets frembærelse for Gud, men en demonstration af indstiftelsesordenes: Hoc est corpus meum! Under en sådan betragtning er elevation og adoration naturligvis frivillig; men her er dog et vidnesbyrd om, at Luther lærte en realpræsens ante sumptionem.

Grass nævner Luthers iver for ikke at adskille konsekration og kommunion ved at henvise til forslaget i "Deutsche Messe" om straks efter velsignelsen af brødet at uddele dette - før konsekrationen af kalken;

men det forflygtiger ikke Luthers tanke om realpræsens efter konsekrationen, understreger den tværtimod.

Der råder dog en tilbøjelighed til at afvise al grublen over realpræsensen både før og efter nydelsen af sakramentet, omend der er flere vidnesbyrd om, at Luther har tænkt sig en vedvarende realpræsens i de indviede elementer, der motiverer hans råd om at konsumere - evt. forbrænde - det tiloversblevne for at undgå skrupuløse anfægtelser. - Selv har han næppe følt sig sikker i nogen anskuelse om realpræsensens varighed eller ophør og var vel egentlig tilbøjelig til at hævde varigheden, for så vidt det drejede sig om en fortsat sakramental usus med sigte på fremtidig kommunion. At bortkaste det ikke anvendte, anså han i hvert fald ikke for ret. I en af bordtalerne (Weimarer Ausgabe, TR 5, nr. 5314, Herbst 1540) taler han om, at selv om man bærer det over gaden, forbliver og er det Kristi legeme. Usus og sumptio er altså for Luther ikke uden videre det samme. Usus er mere omfattende, omend den selvsagt også indeholder sumptio.

Luther indtager en position, der betegner et sakramentalt værn mod enhver spiritualisering. Herom vidner også hans i og for sig ejendommelige sidestilling af indstiftelsesordene med Guds skaberord. Den realistiske forståelse af realpræsensen gjorde ham ikke betænkelig ved sub utraque-formen, dertil var denne hamsikkert også for stærk i indstiftelsesformen. Realismen var ham heller ikke kun et sjælesørgerisk anliggende uden grundig dogmatisk overvejelse. Noget andet er så, at Luther ikke har - og måske ikke har villet - drage de teoretisk-dogmatiske konsekvenser af sin lære om realpræsensen og blandt andet heller ikke præcise tanker om mulighederne eller betingelserne for dens eventuelle ophør. Noget sådant synes han imidlertid at have regnet med, hvor den rette usus ikke iagttages.

Nu er Luthers privatmeninger jo ikke normgivende for kirken; men hans syn ligger i nogen måde bag de fremsatte tanker i de evangelisk-lutherske bekendelsesskrifter både, når de tager afstand fra de reformerte og fra Rom.

Spørgsmålet om "extra usus" må både berøre vor nadveranskuelser konsekvenser - og dens praksis. Vi må være klare over, hvad vi forstår ved usus, og herunder også afvise den misforståelse eller evt. misforståede

indsnævring af begrebet, der kan være tale om.

Primært må det være klart, at "extra usus" ikke kun er vendt mod en magisk, overtroisk - eller måske endog satanisk brug af hostien, - at usus på den anden side ikke indskrænker sig til nydelsesøjeblikket; ikke er identisk med receptionen; men udtryk for et handlingsforløb, der omfatter mere. Vi befinder os derfor ikke extra usus, når vi lader konsekration med efterfølgende kommunion være messens konstitutive centrum. Vi befinder os ikke extra usus, når vi lader konsekration efterfølge af elevation og adoration med påfølgende kommunion. Vi må derhos tage afstand fra en altergang med distribution af ukonsekreerede elementer - som fra den besynderlige anskuelse, at uddelingsformelen skulle være konsekreerede, og den receptionisme, der enten er komplet ubegribelig - eller gør troen sakramentskabende. Vi befinder os ikke extra usus ved på gammel luthersk vis at hævde manducatio oralis og manducatio impiorum, omend vi måske derved kan komme i konflikt med sider og tolkninger af Luthers trosbegreb. Usus kan ej heller begrænses tidsligt og lokalt til altergangshandlingen i kirken, men må principielt indebære en funktionel begrænsning, der ikke overskrides ved en eventuel sygekommunion med forudindviede elementer.

Vil vi forstå de lutherske dogmatikeres tale om "extra usus" i en større systematisk sammenhæng, må vi tilbage til deres forståelse af hele messens intention. Messen er for dem ikke et sacrificium, men "Herrens nadvers rette brug". Linien er her ovenfra nedad. Den betegner principielt Kristi komme til os i ord og sakrament. Det er nådemidlets anthropomotive virke under embedets ministerium som et led i en forligelsens - og ikke i en forsoningens tjeneste. Derfor kredser de lutherske nadvertanker også eensidigt om syndernes forladelse og saligheden derved. Kommunion bliver så let for luthersk fromhed identisk med absolution, og eukaristien et bedre bodssakramente. Men vil vi forstå usus og, hvad der ligger i formelen "extra usus", skal vi forstå gudstjenesten i forløsningens perspektiv - som Guds tjeneste rettet mod os - og først i afledet og uegentlig forstand som vor tjeneste for ham. I dette perspektiv må vi også forstå de lutherske betænkeligheder ved reservation og, hvad det kan føre med sig; og det bør i alt fald være momenter i vor overvejelse,

når vi vil klare os vor egen stilling til messens sakramentale og sakrificielle karakter og indhold.

Så kan man være enig eller uenig i det lutherske syn på realpræsensen og dens forhold til usus; - og også, hvilket er såre let, - vise dets uklarhed og mangel på konsekvens; men man vil formodentlig ikke kunne nægte, at således var og er det lutherske syn, hvor det er ægte, - i sin eensidige styrke - og begrænsning.

O. Lund Pallesen.

Om kirkens

frihed og fasthed.

En af mine bedste venner fortalte mig ved en lejlighed en god historie. Han havde selv fået den fortalt af en fælles ven af os begge for år tilbage, men historien bliver ikke ringere af den grund. Historien lød således: Ovre på Nærumbanen skulle man til at sende et tog af sted. En mand på perronen lagde mærke til, at en portør gik langs med toget, og engang imellem sprang han ned og slog på eller pillede ved noget. Manden blev nysgerrig og spurgte portøren, hvad det egentlig var, han gik rundt og foretog sig. Og portøren svarede: "Jeg ved det ikke så nøje, men sådan gør man ved statsbanerne".

Mange tror, og vi kan jo selv have givet anledning til en sådan tros opkomst, at højkirkeligheden har det med Rom som Nærumbanen med statsbanerne, at vi altså gør vore "mærkelige" ting, for sådan gør man i Rom. Men det turde være en misforstået højkirkelighed og en misforståelse angående, hvad højkirkelighed i grunden er.

Hvad er det at være højkirkelig? For kristelighedens blad her i vort land er det, som det nu til kedsommelighed alt længe - ja, alt for længe - er skrevet, ba-

re at gå med en fjollet flip, den runde præsteflip, som iøvrigt i England og andre lande bæres selv af ganske lavkirkelige præster. Hvis det alene er højkirkeligt, ville ingen lægfolk kunne blive højkirkelige, og sådanne findes der da også nogle af. Mon ikke vi snart kunne få den historie aflivet, al den stund vi højkirkelige er enige med Egon Nielsen om, at vi foretrækker en omvendt og retvendt præst for en omvendt flip.

Når vi her i landet er nogle, der er begyndt at gå med hin så meget omtalte flip, er det dels af principielle dels af praktiske grunde. Af principielle grunde, fordi det i vor kirke på grund af den folkekirkelige udglidning er blevet nødvendigt at markere, at en præst er en p r æ s t. At han tillige er et almindeligt menneske, behøver vi ikke at gøre opmærksom på med stor ståhej, det skal både han selv og andre såmænd hurtigt nok opdage. Af praktiske grunde, dels fordi det er velgørende for folk straks at kunne se, hvem de har for sig, dels fordi det er dejligt for præsten selv også til hverdag at have arbejdstøj på (præstekjolen i dansk tilsnit egner sig ikke godt til hverdagsbrug). Når man så skal ud privat, er det en hel fornøjelse at binde og bære sit slips!

Omvendt ville en højkirkelig romersk-katholsk præst, om man da tør tale om en sådan, måske have stor trang til at lægge den flip. I hans kirke står det på forhånd fast, at der er et præsteembede, og at meget, ja det egentlige står og falder med dette embede, så det slet ikke behøver at markeres. Men i hans kirke kunne det så være, at de troendes almindelige præstedømme trængte til en understregning, og for at understrege, at Guds kirke altid tillige er gudsfolket, kunne det måske være rigtigt at skilte lidt mindre med flippen.

Alt dette siger jeg ikke af hensyn til flipperne, der faktisk ikke interesserer os så meget, som mange tror. Det er ikke et højkirkeligt påbud, at man skal bære flip som en slags uniform. Enhver er virkeligher ganske frit stillet og har frihed til at gøre, som han finder det rigtigt. Men jeg skriver dette af hensyn til spørgsmålet om, hvad det er at være højkirkelig. Hvad er det at være højkirkelig? Det er at sætte "kirke" højt og i handling lade kirken komme til udtryk. Men under vidt forskellige himmelstrøg vil dette give sig udtryk på vidt forskellig måde, et sted som fri-

hed, et andet sted som fasthed. Og lad os nu se lidt nærmere på det.

Det er ikke så farlig meget konkret, vi har fået at vide om den nyligt afsluttede 1. session af det 2. Vatikankoncil. Men visse træk lader sig dog ane, og et meget fremtrædende grundtræk er her just den kristelige frihed. Det kom først og klart frem, da man drøftede hele spørgsmålet om liturgien og gik ind for de angivne linier i det forelagte skema. Det blev slået fast, at den liturgiske kommission ikke ønsker at angive alt for faste retningslinier og at udstede massedekreter. Den foretrækker at fastslå principper, som den enkelte biskop kan handle ud fra til liturgisk fornyelse i sit stift. Princippet er, at Kristi frelsesværk skal stå ganske fast og klart i messen, og en koncentration herom vil kræve en forenkling og også mere lade modersmålet komme til sin ret.

Da emnet "Skriften og traditionen" skulle behandles, meldte den kristelige frihed sig også ganske stærkt. Skemaet præciserede udtrykkeligt traditionens plads i kirken og gik her langt videre end allerede fastslået. Den kristelige frihed, som den blev udtrykt fra flere sider, slog her fast, at dette syn ikke harmonerede med nutidig teologi og det, som læres på det pavelige bibelinstitut i Rom eller på bibelhøjskolen i Jerusalem. Skemaet blev da også, som det vil vides, forkastet i sin nuværende skikkelse og sendt tilbage til en helt ny kommission, der skulle se nærmere på spørgsmålet indtil en ny sessions begyndelse i efteråret.

Det har ikke kunnet skjules, at der har været stærke brydninger på koncilet. Men det var jo kun, hvad man kunne vente, når man ved, at romerkirken, selv om den som kirke udadtil optræder som en ubrydelig enhed, indadtil rummer forskellige teologiske skoler, der ikke altid har så let ved at komme til rette. Hvis man imidlertid kan eller skal tale om højkirkelige, romerske katolikker, så kan der ikke være tvivl om, at det ikke er den konservative kardinal Ottaviani og hans folk, men at de er at finde på den side, hvor den kristelige frihed ytrer sig så stærkt, altså folk som kardinal Bea og kardinal Alfrink.

Vender vi nu blikket fra Rom til de mere hjemlige strande, må vi fastslå, at hos os ligger det i øjeblikket helt modsat. For os er friheden blevet et pro-

blem, så det nu er spørgsmålet om kirkelig fasthed, der brænder på. Har de i Rom for snævre bånd, så har vi for løse tøjler. Og at være højkirkelig i Danmark vil derfor i øjeblikket sige at tale den kirkelige fastheds sag. Dermed vil vi slet ikke fortie og kvæle den kristelige frihed, hvilket heller slet ikke lader sig gøre, men i en nødvendig understregning af kirken søger vi i den handling, som fasthed er, at lade kirken komme til udtryk.

Også vi er påvirkede af den liturgiske fornyelse, der pågår overalt i kristenheden. Men hos os må den få en helt anden skikkelse end i Rom. Der må man gå ud fra en overbroderet messe, mens vort udgangspunkt må være den barberede messe, vi med tiden har fået her til lands. Som højkirkelige må vi derfor være interesserede i og arbejde for, at vi får en virkelig evangelisk messe genindført i vor kirke, der ejer alle gode, gamle og sandt økumeniske led. Vi ønsker aldeles ingen overbroderet messe, da vi jo nødtigt skulle vise os mere romerske end romerne selv, men vi ønsker at få den forenklet, i bedste forstand kristuskoncentrerede evangeliske messe tilbage, som det er sket i andre evangeliske kirker. Derfor er det med nogen spænding, vi afventer resultatet af den herhjemme nedsatte liturgiske kommissions arbejde. Vi frygter ingen forringelse, da det ikke kan blive meget ringere, end det er. Vi håber på en virkelig afklaring, så der bliver sammenhæng i messen. Men vil det ske uden nogen forkludring af tingene, så vi f.eks. får et enkelt, klart og rigtigt Kyrie uden nogen form for kommenterende synds-bekendelse? Vi får ikke nogen god messe uden en forenkende og fordybende stramning selv med de gode, gamle led. Derfor frygter vi enhver udflyden i mange ord.

Med det 2. Vatikankoncil synes ultramontanismens dage at være talte. Biskopperne synes at skulle få deres naturlige myndighed tilbage, der giver dem en vis frihed til at ordne de kirkelige forhold i deres stift, som forholdene gør det naturligt, det gælder f.eks. modersmålets anvendelse.

Hvad vore biskopper angår, er det så vist ikke friheden, der trykker dem. Men hvad der trykker os i den forbindelse, er deres manglende fasthed, som er kommet frem ved flere lejligheder. Chr. Bartholdy kaldte dem fornylig, i anledning af deres positive holdning til

den nye helligdagslov, for rare. Personligt synes jeg, at Bartholdy for en gangs skyld skød ved siden af. Selv rejser han jo riget rundt og forkynder folkekirkens død, fordi den konstantinske periode nu er løbet ud. Men hvis det er tilfældet, hvad jeg ikke nærer tvivl om, kan man da ikke med rette skyde på vore biskopper, fordi de har draget konsekvensen heraf i deres bemærkninger til en helligdagslov, der klart bevidner dette forhold. Jeg kan heller ikke se, at kirken skulle have nogen interesse i at sidde inde med alle mulige beskyttende privilegier, når det folkeligt hverken gør fra eller til, for det gør det jo ikke.

Hvad vi derimod kunne have ønsket af vore biskopper, når der nu blev rørt ved helligdagslovgivningen, var et hyrdebrev, for min skyld gerne udarbejdet af hver enkelt for sit stift, at læse op for vore menigheder med en klar tilkendegivelse af søndagens kristelige frihed, og ikke mindst dens kirkelige fasthed, henten- de sin inspiration fra Luthers udmærkede forklaring til det 3. bud i Den store Katekismus. Det ville være et ord sagt på rette sted og til rette tid.

Fornylig var der i radioen en udsendelse fra Palæstina. Desværre havde jeg ikke lejlighed til at følge den, men jeg tvivler ikke på, at den har været både interessant og nyttelig, og det er nok heller ingen skade til at komme den forlorne turistromantik til livs. Ikke desto mindre sagde en kollega, der havde hørt disse udsendelser, til mig: "Hvad skal det gøre nytte for, det sår kun tvivl, som f.eks. overskriften lige op under jul "Et barn er født - i Bethlehem?" Og det må indrømmes, at vi lever i en tid, hvor selv gode og rigtige oplysninger er med til at befordre den almindelige tvivl. Der er snart sagt ikke det område i livet, der ikke sættes spørgsmålstegn ved. I visse kredse er tvivlen - og det har alle dage været fint at tvivle - ligefrem ved at erstatte troen som kendetegn på sand kristendom.

I denne tvivlens fortvivlede situation, der rider os som en mare her i Danmark, er det, at vi så mangelgang savner et ord fra vore biskopper, der kunne gøre troen fast for os, så vi gennem deres ord blev styrkede i troen. Lad mig belyse det med et lille træk fra en sommerferietur til Bayern. Vi var i det herlige Bamberg og var så heldige at komme til en messe, skønt

det for os kun blev til en ståplads, sådan en trangsel var der, hvor biskoppen selv prædikede. Da vi gik fra kirke, sagde min dreng, der endnu ikke forstår sig på tysk: "Far, den mand må da kunne få mennesker til at tro". Jeg tror, at det var hans vældige røst, der havde gjort indtryk på drengen. Men lige meget med det, det er sagen i en nøddeskal. Vi venter af vore biskopper, at deres røst skal lyde, så vi kan tro. De er sat til i kirken at opløfte deres røst imod tvivlen, så vi - præster som lægfolk - styrkes i troen, så den bliver fast for os, og vi ikke altid er alene ude på gyngende grund.

Som det er antydnet, synes der på koncilet i Rom at være en stærk tendens fremme til at lade det bibelske budskab komme til sin ret. Og vi glæder os af hjertet derved. Som evangeliske forstår vi, at dér hvor der er sand kristendom, må evangeliet have frit råderum, og det kan ikke lade sig spærre inde i traditionens rum, så være det nok så skønt.

Hos os, der har "Evangelii klare og lyse dag" bag os, men - vi beder da til - også foran os, må det komme til at ligge lidt anderledes. Det er sagt om den danske kirke, at den er et velordnet anarki, men man kan også om den danske kirke sige, at den er en mærkelig kontinuitet. Den evangelisk-lutherske kirke er i øjeblikket den danske kirke, men vi føler da også kirken før reformationen som den danske kirke. Vi vedgår dermed åbenlyst, at der også var sand kristendom her i landet før reformationen. Og det er vel en af grundene til, at vi den dag i dag har så katholske kirkebygninger rundt i vore sogne, som vi altså faktisk har. Alene den kendsgerning burde føre til, at vilidt mere vendte os til den fælleskristelige tradition, selv vor kirkes eksistens viser tilbage til.

Det kan ikke være rigtigt, at studiet af kirkefædrene er så forsømt iblandt os, som det nu er tilfældet. Mon ikke vi havde et og andet at lære dér, som kunne være os til gavn? En kirkes levede og levende tradition vil være med til at give den kirkelige fasthed, der er så hårdt tiltrængt iblandt os.

Det er den løse, privatiserende kristendom, der i øjeblikket fører det store ord. Det gælder i forholdet til den fælles kirkelige bekendelse, men så sandelig også i forhold til den lutherske bekendelse. Det

er således ikke ualmindeligt ved ordinationer i vor kirke, at vi i intimationsprædikenen får at vide, at vor kirke ikke kender et guddommeligt embede, der skulle være indstiftet af Kristus selv, vi har blot embedet af rent praktiske grunde og for en ordens skyld, skønt den bekendelse, der bindende forpligter os, helt modsat taler om det af Kristus indstiftede embede klart og umisforståeligt og her mener sig i fuld overensstemmelse med Ny Testamente selv. Først siger man fra over for dette, og dernæst går man til en ordination, der i sine ord og handlinger helt forudsætter skrifts og bekendelses syn på embedet. Sagt med rene ord er dette et skandaløst og forargende løst forhold at indtage til den bekendelse, der fremdeles står ved magt. Mærkeligt, at man ikke kan se det skæve heri, og sørgeligt, at vi så lidt holdes fast på bekendelsen! Den er der, ikke kun for at holde os i ørerne, men meget mere for at holde os til ilden. Uden traditionens - det gælder både den fælles kirkelige og vor egen kirkelige - fasthed bliver vi kirkeligt rodløse, og det fører igen med sig, at vor kristendom bliver så mærkelig grundløs, som det så ofte synes.

Vi lever i en kirke, der stærkt har understreget både troen alene og skriften alene. Man skulle have ventet, at dette syn ville have givet skriften en sådan fasthed, at dens ord kunne have lydt i fuld frihed. Vi lukker ikke øjnene for, at der har været tider og også er steder, hvor det har været og er tilfældet, men vi kan af den grund ikke overse, at det langt fra i dag er tilfældet. Det er mærkeligt, men altså nødvendigt, i vor skriftbundne og skriftbetonede kirke at måtte gøre opmærksom både på frihed og fasthed, når det gælder skriftens ord.

Skriften har sin frihed, d.v.s. den skal ikke fortolkes ud fra vore meninger, om vi henter dem i det 19. eller 16. eller 12. århundrede, kan i denne forbindelse være ligegyldigt, for at blive forståelig eller akseptabel for os, men ud fra sine egne indre og centrale forudsætninger er den fuldt ud forståelig. Vel læser vi alle skriften med briller på, men det hindrer ikke, at der altid i kirken foregår en frihedskamp for, at skriften bevarer sin frihed og kommer til sin fulde ret ud fra sine egne centrale forudsætninger. Og skriften har sin fasthed. Uden bibelsk kristen-

dom vil der i længden ingen sand kristendom være. Gennem det bibelske Kristusvidnesbyrd kommer Kristus selv til orde, derigennem forstår vi, hvad Kristus een gang for alle har gjort for os, og først derudfra forstår vi, hvad han nu i dåb og nadver gør for os og med os.

Det er nok på sin plads at sige, at vi ikke er forpligtede på hverken Grundtvig eller Søren Kierkegaard eller på Martin A. Hansen eller Claus Riffbjerg, skønt de derfor slet ikke er at foragte, idet vi alle uden tvivl har meget at lære af dem. Det er imidlertid ikke deres tanker om Gud eller om livet, vi er sat til at forkynde, ligesom vor opgave heller ikke kan være at forkynde bestemte kristelige og kirkelige systemer, så være de nok så fuldendte og opløftende. Det er alene Kristus, vi skal forkynde, og det forudsætter, at Han selv har fået tag i os. Skriftens fasthed, d.v.s. vor ubetingede bundethed til det bibelske vidnesbyrd, betyder intet andet end forventning om, at Han selv må få tag i os, og forvisning om, at Han også vil få det. Denne fasthed alene giver frihed til at forkynde Kristus alene.

B. Riisgaard.

PERISKOP

Från hinsidan

Siden kyrkomötet i 1958 fattede sin beslutning om at give sit bifald til riksdagens forslag om adgang for kvinder til præstetjenesten, har der været en til tider endda meget skarp debat inden for Svenska Kyrkan. Det blev dette detailspørgsmål, som for mange afslørede, hvor dyb en krise kirken var kommet ud i. Der var

navnlig to ting, som man fik øjnene åbnet for. Dels hvor problematisk det er for en kirke "at leve i skyggen af en stadig mere sekulariseret statsmagt, som savner interesse for kirkens arbejde", dels hvor skæbnesvangert det er for en kirke at forlade bibel og bekendelse til fordel for en folketeologi, som vil tilpasse kirkens dogmer til tidens ånd.

I denne situation opstod Kyrklig Samling, som er et organ for samarbejde på bibelens og bekendelsens grund mellem forskellige retninger inden for Svenska Kyrkan, gammelkirkelige, lavkirkelige og højkirkelige. Målet var og er på denne grund at virke for en ny enhed i kirken samt for en fornyelse af det kristne liv, ligesom det ses som en hovedopgave at værne om kirkens frihed. Kyrklig Samling udgiver et informationsblad "Kyrklig Samling kring Bibeln och Bekännelsen", hvorfra følgende strejftog gennem svensk kirkeliv anno 1962 er hentet.

Kyrklig Samling og de kvindelige præster.

Herom skriver biskop Bo Giertz: "Da kyrkomötet i 1958 fattede sin ulykkelige beslutning, rådede der enighed om, at ingen skulle tvinges til at forlade sin tjeneste inden for den svenske kirke på grund af sin overbevisning i spørgsmålet om kvindelige præster. Ingen præst skulle tvinges til i tjenesten at udføre noget, som klart stred mod hans overbevisning. Ingen biskop skulle være forpligtet til at vie. Ingen præstekandidat skulle behøve at aflægge noget præsteløfte, som forpligtede ham til at godkende den nye ordning.

Der stod imidlertid tilbage at se, hvorledes denne samvittighedsfrihed skulle kunne realiseres i praksis. Hvorledes skulle den enkelte præst eller det enkelte menighedsmedlem handle i alle de vanskelige situationer, som nu kunne opstå?

Det var her der rådd kom til, som findes nedlagte i Kyrklig Samlings retningslinier. Råd til mennesker, som uden egen skyld er stød i den samvittighedsnød, som må opstå, når ens eget kirkesamfund gør ting, som man er overbevist om, at Gud selv har forbudt. De rådder enhver til at holde sig borte og vægre at medvirke i det, som ifølge hans overbevisning strider mod

Guds bud.

Disse retningslinier vakte en storm af forbitrelse, som viste, at man fra mange hold aldrig havde drømt om at respektere kyrkomötets toleranceerklæring..... At der her kunne være tale om et virkeligt samvittighedsspørgsmål, havde man tydeligvis ikke forstået.....

I stedet begyndte man at råbe op om, at de, som ikke ville føje sig, måtte forlade kirken. Man krævede tilmed lovlige foranstaltninger imod dem, som vovede at modsætte sig, hvad riksdag og kyrkomöte havde besluttet. Man påkaldte ombudsmandens indgreb.

Dermed var konflikten kommet ind i sin sværeste krise efter 1958. Statsmagten havde jo aldrig taget stilling til de forbehold i samvittighedens interesse, som kyrkomötet havde opstillet. Men des bedre viste det sig, at ombudsmanden tog hensyn til, hvad kyrkomötet havde sagt, og stort set godkendte de 17 punkter som et handlingsprogram, som ligger inden for rammen af svensk lov.

Ombudsmandens stillingtagen betyder, at vi har fået noget meget vigtigt fastslået: den nye lov gør det ikke ulovligt at være modstandere af kvindelige præster, heller ikke når det kommer til praktiske konsekvenser."

Kyrklig Samling og kyrkofullmäktige-valget.

"Kyrkofullmäktige-valget gav ekko i avisernes spalter både før og efter valgdagen. Det var blot valgdagen selv, som var alt for stille alt for mange steder i landet.

Der råder ingen tvivl om, at de i mange menigheder forekommende samlingslister, på hvilke de politiske partier i forvejen havde fordelt kyrkofullmäktigepladserne, har gjort, at interessen for valget blev yderst svag. I de ledere, som i dagene før valget behandlede sagen, findes der et gennemgående træk. Uanset om de tilmåler kyrkofullmäktige-institutionen stor eller liden betydning, så taler de alle om de økonomiske midler, fullmäktige har at forvalte, de taler om, hvor vigtigt det er dér at placere folk med praktisk sagkundskab og sund økonomisk sans..... Og hele tiden føres diskussionen ud fra det udgangspunkt, at kyrkofullmäktige-institutionen er en insti-

tution, som varetager kommunale anliggender, ganske vist inden for et kommunalt specialområde.

Men knap nogetsteds antydes, at kirkens lokale ledelse også har et rent kirkeligt ansvar - eller i det mindste burde have det. Spørgsmålet glimter ganske vist her og der frem, men da mest som en rædsel for eller en indignation over, at kirkefolk med et kirkeligt syn på valget skulle ordne eller har ordnet egne lister.

I kommentarerne efter valget drages der af den ringe deltagelse den konklusion, at der altså ikke findes nogen grund til at bibeholde kyrkofullmäktige-institutionen. De fleste anliggender kan lige så godt varetages af kommunalfullmäktige - eventuelt med hjælp af et eller andet ekstraarrangement til varetagelse af de rent kirkelige anliggender."

Ny diskussion om jordfæstelse.

"Indtil 1951 havde kirkeloven klart givet udtryk for det grundprincip, at kirken er afsondret og indviet til et bestemt formål, nemlig kirkens gudstjeneste. Samtidig forefandtes muligheden for i enkelte undtagelsestilfælde at lukke kirken op for frikirkelige begravelser. At kirken derimod under ingen omstændigheder kunne åbnes for begravelser uden kristen karakter, har man altid anset for en selvfølge.

I 1957 fremkom der imidlertid et forslag til en ny jordfæstningslov, som klart illustrerede, hvor hurtigt kirkelovgivningen kan komme på gлед i ukirkelig og sekulariseret retning. Skredet begyndte allerede i 1952, hvor en klar negativ restriktiv bestemmelse blev afløst af en vag positiv. Men i 1957-forslaget åbnes faktisk udsigten til kirkens vilkårløse åbning, idet riksdagsforslaget gik ud på, at hvis de efterlevende af særlige grunde skulle ønske at fejre den dodes minde på en værdig måde, burde det i almindelighed tillades dem, også selv om de ikke ønskede at følge det kirkelige begravelsesritual. Forslaget til den nye jordfæstningslov indeholdt også flere andre punkter, som kom til at indebære en klar forringelse.

I 1957 godkendte kyrkomötet i alle dele det nye forslag, dog at man klart afviste bestemmelsen om kirkens

vilkårløse åbning og holdt fast ved den gamle restriktive bestemmelse, ganske vist i dens mere vage positive udformning." (Efter Carl Strandberg i "Kyrkotanker")

"Endnu en gang er der dog blevet diskussion om jordfæstelse i kirken efter en anden ordning end den svenske kirkes. Det drejede sig om en afdød kvinde, som havde tilhørt en frikirkemenighed. Hendes slægtninge havde gennem andre rettet henvendelse til kyrkoherden i N. menighed angående benyttelse af kirken til begravelse efter frikirkens ritual.

Kyrkoherden, der opfattede besøget som en forespørgsel i sagen, svarede nej, men tilbød iøvrigt ceremonipladsen på kirkegården og stillede også kapellet til disposition. Kyrkoherden påpegede, at man ved henvendelsen hos ham ikke havde anført nogle særlige grunde for, at begravelsen ønskedes i kirken. I loven om åbning af kirker til begravelse efter en anden ordning end den svenske kirkes tales der om, at kirken må åbnes for en sådan begravelse, når særlige grunde påberåbes. Bestemmelserne er restriktive, og man må følge dem, hævdede præsten.

Stockholm-Tidningen siger i en lederartikel, at kyrkoherden mange gange har stået på kirkens prædikestol og udlagt teksterne om den barmhjertige samaritan, om at elske tilmed sine uvenner og om ikke at dømme for ikke selv at blive dømt. Men han vil ikke lade menighedens kirke være Guds hus. Den skal være kyrkoherdens.

Kyrklig Samling kommenterer: Sådanne sager har hændt mange gange tidligere og åbenbart vil man ikke, når det gælder dispositionen over kirkerummet, at gældende lov skal følges."

Kyrklig Samling og Eric Grönlunds

bog: "Vi vann! Sa Markus."

"Denne bog har afstedkommet megen diskussion og rabalder. Sine steder er Kyrklig Samling blevet gjort ansvarlig for slangbibelen og for de ord, der er taget i anvendelse. Kyrklig Samling har aldrig nogensinde haft med Markus-bogen at gøre, det være sig som foranlediger eller udgiver. Bogen er blevet til på foranledning af Riksförbundet Kyrklig Ungdom. At så pastor

Grönlund hører hjemme i Kyrklig Samling, har hverken han eller Kyrklig Samlings ledelse nogensinde nægtet. Det er ingen hemmelighed, at den stærke reaktion blandt pastor Grönlunds venner inden for Kyrklig Samling har haft en afgørende indflydelse på hans beslutning om helt at omarbejde sit manuskript. Det meddeles også, at f.eks. biskop Bo Giertz bestemt har frarådet udgivelsen også af den omarbejdede oversættelse."

Povl Dahl.

LÆST:

Peter Schindler: Maria-Bogen. 147 sider. Pris 26,50 kr. Arne Frost-Hansens forlag.

De sidste år er kommet til at betegne et nyt forhold de adskilte kristne imellem. Man prøver at lære hinanden at kende, man kan tale sammen hen over de skillelinier, der stadig er. Dels må man drøfte, hvad der er fælles tro på begge sider skellet, dels må man for at nå frem mod enighed tillige drøfte de emner, som skiller. Et af dem er spørgsmålet om Jomfru Maria.

Det tjener Peter Schindler til ros, at han nu har åbnet samtalen om dette for protestanter så omfindtligt emne med en bog om Jomfru Marias stilling i kirkens tro, lære og praksis. Bogen har tre forord, hvoraf kun det ene er til katolikker af den romerske observans, mens hele to er rettet til protestanter, der enten ikke ved, hvad de protesterer imod, eller som ved det. Yderligere har Schindler og en kreds af økumeniske mennesker vist alle folkekirkepræster den smukke gestus at forære os bogen. Altså først og fremmest tak for bogen og for åbning af drøftelserne på et nyt felt. Det skal også med taknemmelighed nævnes, at bogen er

nydelig trykt og har gode illustrationer - smagen fornægter sig ikke. Ja, det skal også siges, at især afsnittet om Mariadyrkelsen giver meget stof, som er nyt for "protestantiske" læsere, også for dem med den gode vilje. Det luner at se, at også romerske katolikker med paven i spidsen kan vende sig med mishag mod excesser i Mariadyrkelsen. Men når det nu i flere måder er en god bog, hvorfor er det afsnit, der handler om skriftens bevidnelse af Marias stilling, så aldeles overfladisk? Vist er stederne få, hvor hun omtales. Men der kunne da godt have været gjort lidt mere ud af dem.

Peter Schindler kan selvfølgelig undskylde sig med, at lidt er bedre end ingenting, at den danske læserverden overhovedet ikke har haft en fremstilling af Mariadyrkelsen - men det ændrer nu ikke noget ved, at netop det afsnit om skriftens udsagn om den hellige Jomfru burde have været skrevet grundigt. Som den nu er, er bogen ikke blevet: Mariabogen - men en bog om Jomfru Maria, en åbning af drøftelsen, som lægger op til det næste bidrag: skriftens udsagn om Guds Moder. Det bliver spændende, om dette evangeliske bidrag kommer fra katolsk eller fra protestantisk hold, ja, det bliver spændende at se, hvem af de to grupper, der i dag er mest evangelisk, også når det gælder forståelsen af Jomfru Marias ord: "Fra nu af skal alle slægter prise mig salig, thi den mægtige har gjort store ting imod mig".

Per Dolmer.

Viggo Berg: Kirken og det moderne demokrati. 83 sider. Pris 10 kr. Forlaget Aros.

Denne bog, som fortsætter debatten om kvindelige præster, rummer en række gode synspunkter angående forholdet mellem kirken og det moderne demokrati. Kirkens kilde er altid åbenbaringen, dens sandhed er den i åbenbaringen givne.

Den demokratiske styreform bringer en spænding ind i kirken mellem den i Kristus åbenbarede sandhed og folkeflertallets vilje. Men kirken kan kun være kirke i

folket og for folket ved netop at holde sig til åbenbaringen. Vælger den i stedet for at forkynde folkeflertallets vilje, svigter den folket netop i det, den er sat til at være for folket, at være kirke.

Demokratiet kan blive ideologisk og ophøje sig selv til at være ufejlbart. Så kan det ikke finde sig i en kirke, der henter sin sandhed andetsteds fra. Det ideologiske, dæmoniske demokrati mister sansen for anderledes tænkende og troende.

Forfatterens vigtigste anliggende er at påpege, at Gud skabte mennesket som mand og kvinde, og at denne forskel tillige med forskellige andre er Guds ordning for den menneskelige tilværelse. I disse ordninger forkynder kirken evangeliet, her kan det høres. Kvindelige præster strider mod denne ordning, som er givet af Skaberen, og må derfor forkastes.

Forfatteren er desværre så protestantisk, at han endnu ikke har lært, at tingene og begreberne kan og skal tænkes sammen. Han har set skabelsesordningen mand - kvinde. Han forstår også, at åbenbaringen i Kristus må ske i de ordninger, der er givet med skabelsen. ("Han kom til sit eget"). Men han burde have den tillid, at de ordninger, Kristus giver sin kirke at leve under, naturligvis også svarer til skabelsesordningerne, i tilfældet her: det kirkelige embede, som Kristus selv har indstiftet.

Bergs synspunkt er en brik i spillet, men der er flere andre brikker, som også er nødvendige.

Når man forstår, hvad Guds skabelse og åbenbaring indebærer, og tillige har syn for Helligåndens virke i kirken, så har man det grundlag, hvorpå man både kan og skal sige nej til kvindelige præster, og gå ind for de opgaver i kirkens store husholdning, hvor der netop skal bruges kvinder, som ikke skjuler deres kvindelighed i mandfolketøj.

Per Dolmer.



N. R. M. Oppermann: Det jordiske himmerige. 80 sider. Pris 6,50 kr. Eget forlag.

"Nærværende lille skrift indeholder betragtninger over 10 af Jesu lignelser. De er den almindelige, jævne præsts henvendelse til hverdagens lige så jævne mand i den hensigt at være en opfordring til at tage det Ny Testamento frem og en hjælp til at finde ud af blot lidt af, hvad der står skrevet. Er Ordet Guds, er det klart, at mennesket aldrig når til ende med det indhold og budskab." Sådan skriver forfatteren i sit forord, og det dækker ganske bogens indhold. Men er betragtningerne jævne, så forfalder de dog ikke til holdningsløs opbyggelighed, men får indhold af troens gode substans. En enkelt sætning bør nævnes: "Tænk over, hvad der er mest forunderligt, om Guds nåde frelser os, uden at vi hverken kan gøre fra eller til, eller om Han nådigt siger: kom og vær med i min gerning." (Side 59).

Per Dolmer.



RE-FORMATIOs

ekspedition har fået n y a d r e s s e :

Pastor Povl Dahl

Å l s ø pr. Grenå.

Telefon Ålsø (063)3.16.08

Postkonto nr. 881.42

Pastor Per Dolmer, Laurbjerg, står fremtidig for trykningen alene.



Er De glad for RE-FORMATIO, så sig det til andre!

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

6. årgang nr. 1

FASTEN 1963

<u>V. Vestenaa</u> : "Du overlod os ikke til syndens og dødens lod"	1
<u>Poul Ulsdal</u> : Kommentar	3
TIL LÆSERNE	6
TEOLOGISKE BIDRAG (1.)	
<u>O. Lund Pallesen</u> : "Extra usum"	7
<u>B. Riisgaard</u> : Om kirkens frihed og fasthed ..	12
PERISKOP	
<u>Povl Dahl</u> : Från hinsidan	19
LÆST	
<u>Per Dolmer</u> :	
Peter Schindler: Maria-Bogen	24
Viggo Berg: Kirken og det moderne demokrati ..	25
N. R. M. Oppermann: Det jordiske himmerige ..	27

- o o o -

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. I redaktionen sidder Urban Schrøder, Varnæs; Lund Pallesen, Lyngby; Poul Ulsdal, Hejls; Børge Riisgaard, Rimsø pr. Voldby (ansvarshavende); Per Dolmer, Laurbjerg, står for trykningen; Povl Dahl, Ålsø, har ekspeditionen, giro 881.42, telefon Ålsø (063) 3.16.08. Bladet kommer i mindst 6 år-lige numre og koster 8 kr., for studerende dog 6 kr.